

- Janssen, F. (2012). 'Goed vakonderwijs maken en geven'. Leiden: ICLON. Weblecture. Online raadpleegbaar op: <http://bit.ly/1k89FP1>.
- Janssen, F. (2012). 'Uitdagend vakonderwijs voor alle leerlingen'. Leiden: ICLON. Brochure. Online raadpleegbaar op: <http://bit.ly/18Wspwl>.
- Kamalski, J., T. Sanders, L. Lentz & H. van den Bergh (2005). "Hoe kun je het beste meten of een leerling een tekst begrijpt? Een vergelijkend onderzoek naar vier methoden". In: *Levende Talen Tijdschrift*, 6 (4), p. 3-9.
- Vermeij, L. (2011). "Het verbeteren van tekstbegrip met behulp van sorteertaken". In: *Levende Talen Tijdschrift*, 12 (2), p. 33-41.

Ronde 7

Carl Boel
 TI Sint-Carolus/Universiteit Gent
 Contact: carl.boel@gmail.com
carl.boel@ugent.be

6

Literatuur en nieuwe media: een stimulerende aanpak

Het is algemeen bekend dat leerlingen in het secundair onderwijs minder boeken lezen. Jongeren hebben een enorme keuze aan mogelijkheden om zich te ontspannen. De sociale media zijn daarbij een populair tijdverdrijf. Waarom dan niet gebruikmaken van die sociale en nieuwe media in het onderwijs en meer bepaald in het literatuuronderwijs?

Deze tekst beschrijft welke literatuuropdrachten ik heb opgesteld om mijn leerlingen te motiveren een boek effectief te lezen en er dieper over na te denken. De voorgestelde aanpak gebruik ik bij jongens en meisjes van 16 tot 18 jaar oud in het technisch onderwijs. In één schooljaar lezen ze twee tot vier boeken, zowel adolescentenliteratuur als volwassenliteratuur. Per graad (= twee schooljaren) verzamelen ze hun literatuuropdrachten in een leesdossier of literatuurportfolio. Met behulp van allerlei *webtools* probeer ik de leerlingen te motiveren voor de verschillende opdrachten. Deze aanpak stimuleert de creativiteit van leerlingen, zet hen aan om samen te werken en biedt hen mogelijkheid om de opdrachten op een alternatieve manier te presenteren.

Alle voorgestelde *webtools*:

- zijn gratis (soms als *edu-account*, soms als beperkte versie);
- zijn *webbased*, zodat er niets op de lokale pc moet worden geïnstalleerd;

- bewaren het project online (*in the cloud*), waardoor het vanaf elke pc kan worden bekeken/bewerkt;
- bieden soms ondersteuning voor tablet en/of *smartphone* (vaak beperkter dan de pc-versie);
- bieden eenvoudige manieren aan om het project te delen en om het te presenteren;
- bieden vaak mogelijkheden om online samen te werken binnen hetzelfde project én soms zelfs tegelijkertijd;
- zijn geschikt voor de bespreking van een boek, een film of toneel.

In wat volgt, beschrijf ik kort hoe elke *tool* werkt en hoe ik ze heb ingezet in mijn lessen literatuur.

In een leesbevingsverslag beschrijven de leerlingen wat de lectuur van een bepaald boek met hen ‘gedaan heeft’. Een dergelijk verslag legt de nadruk op de leeservaring. *Blogger*, de *blogtool* binnen de *Google-apps*, is hiervoor zeer geschikt. Tijdens het lezen bloggen de leerlingen op vastgelegde momenten over hun leeservaring. Zo krijgt de leerkracht heel wat informatie over het leesproces: de leerkracht merkt snel of het boek in de smaak valt en welke delen uit het boek de leerlingen interessant vinden en waarom. Ze citeren in hun blog uit het boek en schrijven er hun commentaren bij. Ze motiveren dus hun leesbeleving met een citaat. Zo worden de leerlingen gedwongen om dieper na te denken over het boek. Via reacties op hun blogbericht kan de leerkracht tussenkomen en de leerlingen wijzen op elementen die ze niet hebben opgemerkt of hen extra vragen stellen om op die manier echt tot een gesprek over literatuur te komen. Voor een voorbeeld van een dergelijke blog, zie: <http://leesbelevingparfumjana.blogspot.be/>.

Leerlingen moeten zich er ook van bewust worden dat literatuur in interactie gaat met de media en met andere vormen van cultuur. Leerlingen tonen de leerkracht dat ze de literaire actualiteit volgen door zogenaamde ‘literatuuractua’ bij te houden. Een eenvoudige manier voor de leerlingen – en de leerkracht – om dat te doen en te organiseren is *Scoop.it*. De gebruiker verzamelt ‘nieuwsscoops’ op basis van interesse en/of zoektermen. De *webtool* doet suggesties die je eenvoudig kunt verzamelen op een virtueel prikbord. Belangrijk daarbij is dat de leerlingen hun keuze verantwoorden: waarom hebben ze net dat nieuwsartikel gekozen? Wat heeft het met hen gedaan? Vonden ze het verrassend? Viel het ze tegen? Etc. Voor hun opdracht moesten de leerlingen ook een aantal artikels van medeleerlingen ‘rescoopen’ en becommentariëren. Op die manier ontstond er opnieuw interactie met literatuur als onderwerp. De leerkracht kan de borden eenvoudig volgen en zo de evolutie van en de interactie tussen de leerlingen bijhouden. Voor een voorbeeld, zie: <http://www.scoop.it/t/literatuuractua-van-tom-borghgraef>.

Als het aankomt op een creatieve verwerking van een boek, dan zijn er vele *tools* beschikbaar. Een aantal dankbare zijn *Pinterest*, *Fakebook*, *Instagram* en *Storybird*.

In *Pinterest* verzamelen leerlingen *pins* op een virtueel prikbord. Die *pins* geven een duidelijk beeld van het verhaal. Het gebruik van multimediale links (afbeelding, audio, video) biedt de leerlingen mogelijkheden om hun leeservaring beter te beschrijven. Zo kunnen leerlingen een videofragment toevoegen dat volgens hen past bij het verhaal of dat gelijkenissen vertoont met een scène uit het boek, ze kunnen een audiofragment selecteren dat een perfecte soundtrack zou kunnen zijn, ze kunnen afbeeldingen zoeken die hun verbeelding van een personage moet uitdrukken... Bij elke *pin* verantwoordt ze opnieuw hun keuze. Ze maken dus de link met het verhaal dat ze hebben gelezen. Voor een voorbeeld, zie: <http://www.pinterest.com/Breathesweet/dag-van-de-wraak/>.

Fakebook biedt de mogelijkheid om, op een *privacy*-vriendelijke manier, een *Facebook*-profiel van een personage op te stellen, compleet met vrienden, profiel, profielfoto en omslagfoto. De leerlingen vertellen het verhaal vanuit het standpunt van een personage aan de hand van berichten op hun tijdlijn. Ze krijgen bovendien de opdracht om te vertrekken vanuit een ander vertelperspectief dan dat in het boek. Ze hebben daarbij aandacht voor reacties van andere personages uit het verhaal. De ondersteuning met afbeeldingen, audio en video zorgt voor een hoog realiteitsgehalte. Het resultaat is een bijna perfecte kopie van een *Facebook*-profiel. Voor een voorbeeld (hier van een filmverwerking), zie: <http://www.classtools.net/FB/1224-qj9ZYF>.

Instagram, tegenwoordig populairder dan *Facebook*, kan je op eenzelfde wijze inzetten: een *Instagram*-muur van een personage maken. De leerlingen kruipen in de huid van een personage en vertellen het verhaal aan de hand van *Instagram*-foto's. Het komt er daarbij op aan om echt te vertrekken vanuit het perspectief van het gekozen personage: hoe zou dat personage de gebeurtenissen beleven? Een sterk profiel bevat dus foto's die een persoonlijke beleving van het personage verbeelden. Een mooi voorbeeld vind je op: http://instagram.com/steven_rusteloosland.

Storybird vertrekt van afbeeldingen (*artwork*) en niet vanuit de tekst. Met *Storybird* maken leerlingen, aan de hand van prenten, een verkorte versie van het verhaal. Op een eenvoudige manier krijgen leerlingen een mooi resultaat, wat erg motiverend werkt. *Storybird* biedt ook de mogelijkheid om gedichten te maken. *Storybird* heeft zich recent op het onderwijs gericht en biedt nu ondersteuning voor volledige klasgroepen, waarbij de leerkracht opdrachten kan sturen naar leerlingen (en die ook kan innemen), binnen de werkomgeving van *Storybird*. Voor een voorbeeld, zie: <https://storybird.com/books/moord-in-de-bibliotheek/?token=x679mmuwp4>.

Andere, zeer bruikbare tools zijn *Picozine* (een tijdschrift), *Popplet* (een *mindmap*), *ToonDoo* (een stripverhaal), *YouTube* (een videoverslag over hun leeservaring), *Google Sites* (een wiki over het boek), *Voki* (een avatar van een personage), *zelfkrantenmaken.be* (een krantenbericht over het verhaal) en *Canva* (een affiche van een boek).

Jarenlang heb ik gezocht naar literatuuropdrachten die de leerlingen dwingen om het verhaal effectief te lezen en hen aanzetten om grondig over de verschillende verhaal-elementen na te denken. Daarbij ben ik geëvolueerd van papieren, traditionele boek-besprekingen naar digitale, creatieve literatuuropdrachten. Deze nieuwe aanpak pas ik nu twee jaar toe en ik ondervind dat de leerlingen meer gemotiveerd zijn om hun opdrachten te maken. Daardoor zijn hun opdrachten ook opmerkelijk beter: ze doen er meer moeite voor en ze denken beter na over het verhaal. De integratie van ICT maakt de opdrachten speelser en dat motiveert de leerlingen. Bij de besproken *tools* moeten ze geen lange teksten schrijven, maar veeleer een korte verantwoording bij een afbeelding, video- of audiofragment. Bovendien nemen de *tools* het intensieve werk uit handen van de leerlingen: het *format* wordt hen aangereikt; zij moeten enkel hun inhoud toevoegen. Op een eenvoudige manier komen ze snel tot een mooi resultaat. Ook voor de leerkracht zijn de voordelen legio: hij kan de leerlingen van dichtbij en tijdens het leesproces opvolgen, samenwerking en creativiteit worden gestimuleerd en de papierberg wordt verkleind.

Ronde 8

Theo Witte (a) & Erwin Mantingh (b)

(a) Rijksuniversiteit Groningen

(b) Graduate School of Teaching, Universiteit Utrecht

Contact: (a) t.c.h.witte@rug.nl

(b) e.mantingh@uu.nl

#literatuuronderwijs2032

1. Inleiding

Op 25 en 26 juni 2015 werd in Ravenstein het symposium ‘Vakdidactisch Meesterschap – Nederlandse letterkunde’ gehouden, dat voortvloeide uit het programma ‘Vakdidactiek Geesteswetenschappen’. Op de tweedaagse gingen vijftig wetenschappers, docenten en vakdidactici met elkaar in gesprek over het literatuuronderwijs. Het hoofddoel van het symposium was de relatie tussen de neerlandistiek en het schoolvak Nederlands te verkennen en versterken, en het literatuuronderwijs een nieuwe impuls te geven. Het initiatief voor het symposium ging uit van het Vakmeesterteam ‘Nederlands – Letterkunde’, dat bestaat uit Theo Witte (Rijksuniversiteit Groningen), Jan Oosterholt (Open Universiteit) en Erwin Mantingh (Universiteit Utrecht).